ՈՒՐԲԱԹ—20—ՅՈՒՆԻՍ ԲՅԱՆԵՒԻՆՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2651 Ն.—Տ.—2—ՅՈՒԼԻՍ—1880

ՊԱՅՄԱՆ

Տարեկան դին Կ. Պոլսոյ հմր. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրուշ, երկու անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար դատ սակարկութիւն կը լինի։
Մէջն մի թիւ 40 փարա արժէ։

ՄԱՐՏ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆ

Դարձ դիմացած հրատարակութեան ճանրու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տիրէ Դ՝ Ալամիր Պանարքճեան Ճատաէի թիւ 198։ Նօրօ խան, Մասիսի գրատունը։
Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունիր։
Զատուած նամակ, յղուած, եւ եւ չեն տարիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 20 ՅՈՒՆԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրներ

(Ուղղիչէն թղթատարով եկած)

Պէրլին 28 յունիս

Դեսպանախորհուրդը միաձայնութեամբ ընդունեց Գաղղիական դեսպան Սէն-Վալիէ կոմսին խմբագրած վերջնական պաշտօնագիրն, որ դեսպանախորհրդին որոշումները կը պարունակէ։ Այս պաշտօնագիրը դեսպանախորհրդոյ լիազօր պատուիրակաց կողմանէ իրենց կառավարութեանց պիտի հղուրդուի, որը զայն Օսմանեան և Հելլենական կառավարութեանց պիտի ներկայէն։

Թուրքօ—Հելլենական նոր սահմանագծման արևելեան կողմէն Մավրոնէրօ գետին բերանէն կ'սկսի, Ալիմպոսի և Պինդոսի լերանց շղթաներուն բարձունքէն կերթայ, և Եանեայի հիւսիսակողմը Քալիֆաթի գեղին մօտ Բալամա գետն հասնելով, անոր հետ դ'ընթանայ մինչև ծովը։ (Հետևաբար, Եանեա Յունաստանի կերթայ)։ Զակորիի դաւառը Թուրքիոյ կը մնայ եղեր։

Դեսպանախորհուրդն ուրիշ քանի մ'երկրորդական խնդիրներ ալ որոշեց, որոց մէջ կը յիշուին։ — Կրօնից ազատութիւն, Յունաստանի արուեստ հաղորդիչ գաղթել ուզող Իսլամաց սեփականութիւններն և Օսմ. պարտքին Յունաստանի անցնելիք մասը։ Բոլոր այս խնդիրները Պէրլինի դաշնադրին ուղով լուծուեցան։ Դեսպանախորհուրդը սահմանագիծոց ստիպմանութեան խնդիրն և նաւարկութեան պայմաններն ալ կարգադրեց։

Լոնտրա 1 յուլիս

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ, Պ. Կլատսթոն հարցման մը պատասխանելով՝ յայտարարեց թէ Անգլիա ո՛չ դիտաւորութիւն ո՛չ ալ կարողութիւն ունի Յունաստանի թողուելիք Թրքական գաւառաց մէջ ժողովրդային քուէարկութիւն կատարել տալ հանելու համար թէ ո՛րչափ մարդ կուզէ Թուրքիոյ ներքև մնալ և ո՛րչափը կուզէ Յունաստանի հետ միանալ։ Պ. Կլատսթոն յայտնեց թէ դեսպանախորհուրդը ժողովրդոց խնդրոյն զբաղած է արդէն։

Հռոմ 1 յուլիս.

Տիրիթթա լրագիրն Իտալական նաւատորմին պատահարը յԱրևելս զբաղուելուն լուրը սուտ կը հանէ։

Փարիզ 1 յուլիս.

Արտաքսեալ Ճիզուիթաց բնակած տուներուն տէրերը դատարանաց կը դիմեն հատուցում պահանջելու։

Ցիսուն դատաւորը հրաժարական տուին։

Երեսփոխանաց ժողովին աջակցութեան կուսակցութիւնն որոշեց նախագրութեան հարցում մ'ուղղել մարտ 29ի հրամանագրոյց գործադրութեան նկատմամբ։

		Լանտրա 1 յուլիս
Օսմ. Քոնս.		10 3/8
Փոխ.	1865	11 1/4
»	1869	10 7/8
»	1871	71 1/4
»	1872	13 1/4
»	1873	10 3/4
» Եգիպտ.		90
Անգլ. Քոնս.		98 3/4

		Փարի, 1 յուլիս
Օսմ. Քոնս.		10,87 1/2
» Երկաթուղի		35,25
Գաղղ. »	5 0/0	118 80
» »	3 0/0 Նոր	85,55

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Աբդուլհամիտ նախորդ առաջին քարտուղար Ալի Ֆուատ պէյ (որդի վախճանեալ Ալի փաշայի) Պետական խորհրդոյ անդամ անուանեցաւ։

Ինչպէս արդէն ծանուցած է-ինք, կայսերական պալատան առաջին քարտուղարէն զատ, Զրդ, 3րդ, 4րդ, 5րդ, 6րդ, 7րդ և 8րդ քարտուղարներն ալ նախընթաց օրը պաշտօնանկ լինելով, անոնց տեղ նոր քարտուղարներ անուանեցան։

Եւրոպական Թուրքիոյ նահանգաց կառավարման կանոնադրութեան զբաղող միջազգային յանձնախումբը չորեքշաբթի օրը չորրորդ նիստն ըրաւ։ Բրիստոնեից անխնամ ամեն պաշտօնեներու ընդունելութիւնն հաստատուեց, և որոշեց նաև որ ամեն գաւառի մէջ քրիստոնեայ ժողովրդոց մեծամասնութեան լեզուն՝ Թուրքերէնի հետ իրաւ պաշտօնական լեզու դործածուի։

Արևելեան Բումելիի ընդհանուր կառավարիչ Ալէքս փաշան իւր ամուսնոյն հետ երէկ մայրաքաղաքս հասաւ։

Սթանպուլ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Անդղիական, Գաղղիական, Աւստրիական և Իտալական նաւատորմերուն հրաման եղեր է կը-թութիւնները ընել Ադրիական ծովուն մէջ։

Նոյն լրագիրը կը սէ նաև թէ Ադրիանուպոլիս դուսմարեալ Օսմ. զօրքը Սելանիկ կերթայ։

Այսօրուան վաղրթի մէջ հեռաւորեալ հատուածը կը կարդամք.

«Բրդատանէն կը գրեն թէ «Բարձրագոյն Շէյխ Ուլէյ-«սուլլահ էֆէնտիին փոխանորդ-«ներէն մէկ երկու հոգի և քանի «մը Բուրդ պատուիրակք այս օ-«րերս Կ. Պոլիս գալու համար ճան-«բայ եղած են։»

Այն Շէյխ Ուլէյսուլլահն, որ Վաղրթի էֆերուն մէջ այսպիսի համակրական յիշատակութեան մը կ'արժանանայ, ճիշդ այն Բուրդ պէյը է, որ անցեալ տարի Հէրբերի կողմը յայտնի ապստամբութիւն հրատարակած էր կայսերական կառավարութեան դէմ, ապստամբութիւն մը, որոյ այլ և այլ պարագայները Վանայ Անդղիական հիւպատոս Պ. Բրէյթը երկարօրէն կը պատմէ վերջին Կապայա տեղեկագրին մէջ։

Կայսերական կառավարութիւնը նախորդ Խըտիվ Իսմայիլ փաշայի Հարէմին արտօնութիւն տուաւ ըզմիւռնիա բնակելու։ Հետևաբար, դանոնք տանող Իտալական Բէրսիա շոգենաւն, որ մինչև այս օրերս Դարդանելի մօտը կը դեգերէր, Զմիւռնիա ուղղուեցաւ։

Պուլղարիոյ կառավարութիւնն՝ երբեմն Եւրոպական տերութեանց մօտ Պուլղարական պատուիրակի պաշտօն վարած Պ. Պալապանօֆը մայրաքաղաքիս դեսպան անուանած լինելով, Բ. Դրան հաւանութիւնը խնդրեց, բայց նա տակաւին պատասխան չտուաւ։

Դեսպանախորհրդին որոշմանց նկատմամբ երէկ Բերայի հեռագրատունն եկած մի քանի հեռագրերը չեն ցրուած։

Զրոյց կայ թէ Աւստրիա չընդունիր որ Շ.քոտրայի, Գոսոյայի, Եանեայի և Մանաստիրի չորս Վիլայէթներն, որ Ալպանիան կը կազմեն, Ալպանիոյ Վիլայէթ անուամբ միացուին։

Վաղրթի հաւատ չընծայեր այս զրոյցին՝ ըսելով թէ տերութեան մը մտադրեալ վարչական բաժանումները կամ կազմութիւններն ուրիշ տերութեան մը կողմէ չեն կրնար ալ դիտուիլ։

Ալպանիական նահանգաց պաշտօնապէս միութիւնը քանի մ'օրէն կ'սպասուի։

Ցարս ուիս Պոսֆոր լրագիրը կը ծանուցանէ թէ տերութիւնք Դարատաղի խնդրոյն նկատմամբ առ Բ. Դուռն ղրկած երկրորդ ծանուցագրին մէջ Ալպանիոյ համար վարչական մասնաւոր կազմութիւն խնդրած են։

Տուլչինիոյի ծովեղերեայ դաւառը գլխաւորապէս իտալամ բնակիչ ունենալով, կըսուի թէ Բ. Դուռը չպիտի ուզէ Դարատաղի տալ զայն։ Միւս կողմէ կառավարութիւնը չուզեր եղեր Պոյանա դեռին մօտէն ծովեղերեայ տեղ մը Դարատաղի տալով՝ Շ.քոտրայի լիճն Աւստրիոյ ծովային հսկողութեան ներքև դնել։

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Տուլչինեօյին Դարատաղի յանձնման խօսքերն Ալպանիոյ մէջ արձագանգ դտած լինելով, Ալպանիացիք դարձեալ համախմբուեր են և զինուելով դէպ ի Տուլչինեօ քալել սկսեր են, որպէս զի Դարատաղցոց թոյլ չտան հոն մնալ։

Խե՛ղճ Ալպանիացիք իրենք ալ չեն գիտեր թէ ո՞ր կողմ վազելու են։

Զարեքշաբթի օրը հինգ զնեալ Լոզ աւազակներ նաւակով Պէյ-քօզի մօտ Ռումելի-եէրի ըսուած տեղը գնացած էին ասպատակութիւն ընելու. բայց Բաղաքապետութիւնն իմանալով, ոստիկան և զօրք ղրկեց, որք անմիջապէս բռնեցին յիշեալ Լազերը՝ Լօրտ Սալիսպըրիի դիւցազունները։

Կըսուի թէ Բեղրատուրկի դեսպան Շ.քիր փաշան Փարիզի դեսպան պիտի անուանի, Աղրիանուպոլոյ կուսակալ Բէուֆ փաշան ալ Բեղրատուրկի։

Կը ծանուցուի սակայն թէ Բէուֆ փաշան՝ առողջական պատճառներով յանձն չէ առեր այս փոփոխութիւնը։

Մայրաքաղաքիս Անգլօ-Գաղղիական Սէմաֆոռ լրագիրն «Հայաստան» խորագրով նամակ մը կը հրատարակէ, յորում իւր կարծիքը տեղւոյն նորընտիր առաջնորդ Դեր. Տ. Մաղաքիա Օրմանեան Ծ. վարդապետի ժամանումն ողջոյնն կերպիւ կը նկարագրէ։ Մեր կարծիքին արդէն նկարագրած էր այս իրողութիւնն, որ, ինչպէս Սէմաֆոռի թղթակցին տուած տեղեկութիւններէն ալ կը հասկցուի, Հայաստանի մայրաքաղաքին համար եղական դէպք մ'եղած է թէ՛ կարևորութեան և թէ՛ շուքին կողմանէ։

Սէմաֆոռի թղթակիցը նոյն օրը կարծոյ Գաղղիական նոր դեսպան Պ. Լաքոսթի ալ իւր պաշտօնատեղին հանդիսը նկարագրելով, քանի մը տեղեկութիւններ կուտայ, զորս արժան կը համարիմք թարգմանել։

«Պ. Լաքոսթ և Դեր. Օրմանեան մի և նոյն օր ճանբայ եղած էին Տըրապիզոնէն և Ի միասին կուգային ի Կարին։ Բայց երբ քաղաքիս մօտեցան, ինչ ինչ պաշտօնական տարաբարութեանց կատարման համար, հարկ եղաւ որ իրարմէ զատ մըտնեն։ Լաքոսթ Գեր. Օրմանեանի կողմանէ ընծայեալ զեղեցիկ կառքով մը Պ. Լաքոսթ անկէ մի ժամ առաջ ճանբայ ելաւ Ըլբճաղիւղէն, ուր եկած էին առջի խրիկուն։

«Ըլբճայի և Կարնոյ միջև Հայք կէզ ըսուած տեղը խուռն բազմութեամբ հաւաքուած էին իրենց նոր առաջնորդին փառաւոր ընդունելութիւն մ'ընելու համար։ Երբ Պ. Լաքոսթ Գեր. Օրմանեանէն առաջ հոն հասաւ, Հայք զինքն հրաւիրեցին հանդիպ այն վրանին ներքև, զոր առաջնորդին համար պատրաստած էին, և Հայոց խուռն բազմութիւն մը «Մարսէյէզի» երգն երգելով ողջունեց Գաղղիական նոր հիւպատոսն։ Այս այրական և հայրենասիրական երգն, որ Կարնոյ դաշտին մէջ կը հնչէր, անշուշտ հիւպատոսին յիշեցուց իւր բազմակայ հայրենեաց յիշատակներն, այն Հանրապետական Գաղղիոյ յիշատակները, որ տակաւին այսօր խակ կը կռուի յառաջդիմութեան համար։ Պ. Լաքոսթ յուզուած էր։

«Նոր հիւպատոսն համակրական, ուշիմ և եռանդուն մարդ մ'է։ Կը կարծուի թէ պիտի յաջողի Ասիոյ այս մասին մէջ Գաղղիոյ ազդեցութիւնը վերստին բարձրացնել։ Այս բանն ուրիշ կերպիւ չկրնար ընել՝ բայց եթէ հանրապետական կառավարութեան ազատական ճանբաւն հետևելով, ազգութեանց սկզբան յոյժ ազատ և համարձակապէս մերժելով այն չափազանց սահմանափակ և յետադէմ դատափարները, զորս Գաղղիոյ Ասիական հիւպատոսք դժբաղդաբար պաշտպանած են մինչև ցարդ։ Հայք ալ արդէն Գաղղիոյ նկատմամբ իրենց համակրութիւնները վերստին արձարձել միայն կը խնդրեն։»

Սէմաֆոռի թղթակիցը դժուարութեամբ կը խօսի Կարնոյ նոր առաջնորդին համար, «որ», կըսէ, արդէն «հանրածանօթ է Կ. Պոլսոյ մէջ և «աւելի իսկ յԻտալիա և ի Հռոմ «մանաւանդ, ուր իւր բազմա-«թիւ հրատարակութիւնք և հա-«ւատոյ տարածման ժողովին (Բրո-«բականտա) դէմ վարած կռիւնե-«ը ժողովրդական ըրած են զինք։»

Նոյն թղթակիցն իւր նամակին մէջ հետևեալ հատուածն ալ կը գրէ։

«Թերճէմանը Հադիգ-ալթի քա-«նի մ'այրանդակ յօդուածները «Կարնոյ նահանգին բնակչաց ծի-«ծաղը շարժելու արժանի՛ն ու-«նեցան։ Հադիգ-ալթի սնչաբանու-«թիւնին և դԱրմենիան և ըզ-«Բրդատան իրարու խառնելն՝ ո-«մանց մտածել տուին այս տեղէն «պատմութեան և աշխարհագրու-«թեան դասատու մը զրկել կատա-«ղի լրագրատէրն։ Սակայն յե-«տոյ եւ կեցան, նկատելով որ «Թերճէմանը Հադիգ-ալթին դատ «տալու ժամանակն անցած էր։ «Այդ լրագիրն, և անանք այդ դը-«ժիքն է նա, իսլամասէր և հայրե-«նասիրական դորձ մ'ըրած կը լի-«նէին եթէ Արմենիոյ մէջ մեցուս-«լիք բարենորոգմանց դատը պաշտ-«պանէին, որք անհամբերութեամբ «կ'սպասուին, և իրաց վիճակին ա-«ւելի ծանր հանգամանք մը տալէ «զգուշանային։»

Դրամական վերջին երեսը դրուած է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կըսուի թէ Բ. Դուռը դեսպանաց համիմատ ծանուցագրին երրորդ կէտին՝ այն է Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին համեմատ հայաբնակ գաւառաց բարենորոգման խնդրոյն վրայ ալ պատասխան տուած է։ Բ. Դուռը կը յայտարարէ եղեր թէ ըստ որում միջազգային յանձնախումբ մը զբաղած է այժմ Եւրոպական Թուրքիոյ գաւառաց համար կանոնագրութիւն մը պատրաստելու, իր դիտաւորութիւն է յիշեալ կանոնագրութիւնը գործադրել ամեն գաւառաց մէջ, առանց խորութեան Հայաստանի կամ այլ երկիրներու։

Այս պատասխանը կրնար գոհացուցիչ լինիլ, եթէ արդէն կարևոր կէտի մը վրայ կարծեաց տարբերութիւն չկենար Ցանձնախմբին և Բ. Դրան միջև։ Բ. Դուռը Բումէլիի գաւառաց համար ընդհանուր կանոնական ծրագիր մը ներկայացուցեր էր, տակաւին յանձնախումբը կը պնդէր թէ ամեն գաւառ տեղական յանձնախումբերու միջոցաւ իր կանոնական ծրագիրը պիտի պատրաստէ, և իրաքանչիւր գաւառի տեղական պիտոյից համեմատ կանոնագրեր պիտի տրուին։ Կարելի է ուրեմն մի և նոյն դիտաւորութիւնը լինի հայաբնակ գաւառաց նկատմամբ, բայց հաւանական է որ հուսկ ուրեմն համաձայնութիւն մը հաստատուի։ Սոյդ է որ գաւառի մը տեղական պիտոյքն ուրիշ գաւառի մը պիտոյից չեն նմանիր, և ասկէ կրնայ ծագիլ այլ և այլ գաւառաց համար զանազան կանոնագրութեանց պէտք։ Մանաւանդ որ Թուրքիոյ գաւառները Դաղղոյ նման հոծ և բարուք ու սովորութեամբ իրարու նման չեն։ Թուրքիոյ գաւառներն իրենց ընդարձակութեամբ և բնակչաց տարբերութեամբ զրեթէ մէկ մէկ թագաւորութիւններ են, տեղ մ'արաբերէն կը խօսուի, շատ տեղեր Թուրքերէն կամ Հայերէն կամ Քրդերէն, ուրիշ տեղեր յունարէն կամ ալպանէրէն։ Ասոնց ամենուն պիտոյքը մի և նոյն չկրնար լինիլ և Դաղղական միակերպութիւնը դուցէ ատ անդործադրելի լինի։ Այսու ամենայնիւ, այնչափ գաւառաց տարբեր կանոնագրութիւնք Տիւսթուրը չափէ դուրս կ'ատուարացնեն, և կեդրոնական կառավարութիւնը մեծ դժուարութիւն կը կրէ զանոնք կատարելապէս իմաստասիրելով անոնց ճշգիւ գործադրութեան վրայ հսկելու։ Լաւագոյն եղանակն է ուրեմն մի քանի գաւառ փորձ ընելով ուրիշ գաւառաց ալ ծաւալել անոնց կանոնագրութիւնն։ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ յայտարարեցաւ թէ արդեալ մը չկայ որ Հայաստանի համար ընդունուած կանոնագիրն և բարենորոգումներն Ասիական Թուրքիոյ ուրիշ գաւառաց մէջ ևս գործադրին։

Խնդիրը գործադրութեան վրայ է, բաւական է որ ընդունուած կանոնագրութիւն մը լաւ գործադրի, շատ մը դեղծումներ կրնան անհետանալ։ Բայց երբեմն անունն ալ նշանակութիւն կրնայ ունենալ։

Օրինակի համար, կրնայ լինիլ որ Ալպանիայիք խնդրեն որ իրենց գաւառը պաշտօնապէս ալ Ալպանիա անուամբ ճանչուի։ Ժողովրդոյ այս պիսի բաղձանքը գոհ ընելով հարկաւ անոնց աւելի հայրենասիրութեան պատճառներ կը տրուին, որովք հայրենեաց պաշտպանութեան համար աւելի զոհողութիւններ կը ընեն։ Պարզ զգացումն ևս երբեմն մեծ գործեր կրնայ տեսնել։

Ինչ որ է, պէտք է դիտալ նաև որ այս խնդրոյս մէջ տերութեանց աշխարհավարութիւնն և միտքն ինչ են։ Պ. Կրատոմիի նախարարութիւնը դրեթէ առաջին անդամապաշտօնապէս "Հայաստան" բառն ընդունեց, զոր Սբր Լէյտրա իր գրութեանց մէջ խնամով 'ի բաց կը թողուր, և այս բացատրութիւնն Համիմատ ծանուցագրին մէջ ալ անցաւ։ Այսկէ կրնայ ենթադրիլ որ Եւրոպա չզլանար Հայ տարբերին կարօտութիւն տալ եթէ նա ևս արժանաւորութիւն ունենայ։ Հայ տարբերին աւելի համակրութիւն չդանելուն պատճառն այն է որ սարկուութեան փարժուած և նուաստախոհ կը համարուի ազատ ազգաց աչքին առջև, ինչպէս անցեալ օր Ռէբիւզիք Ֆրանսէզի մեր յիշած մի յօդուածէն կրնայ տեսնուիլ։ Շարժուած և յառաջդիմութիւն, այս է բնութեան օրէնքն, և երբ Հայք այս յառաջդիմական օրէնքը գործադրեն, կրնան աւելի համակրութիւն վաստակիլ։

Պ. ԹՐՕՔԹԸՐ

Պ. ԹՈՎՄԱՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ

—

Այս խորագրով հետևեալ գրութիւնն հաղորդուած է մեզ, որ մեր երկուան յօդուածին վերաբերութիւն ունի։

Բէրա, 19 յունիս։

Տէր-Խմբագիր։—Ձեր այս աւուր թուով մի յօդուած կը տեսնեմ «Բրդահայք» խորագրով, որ Տիարպէքիրի Բողոքական Պաստուրի Պ. Թովմաս Պոյաճեանի վրայ հաստատբերական՝ բայց ոչ անհաւանական՝ յայտնութիւններ կը պարունակէ։ Թէև Տիարպէքիրէն եկած Ձեր պատուարժան և արժանահաւատ բարեկամին Ձեզ հաղորդած իրողութեանց մասին ես մասնաւոր տեղեկութիւն չունիմ, այսու ամենայնիւ, քանի որ խնդիրը Պ. Թովմաս Պոյաճեանի անձին հետ վերաբերութիւն ունի, անօգուտ չեմ համարիր այս առթիւ իմ անձնական քանի մը տեղեկութիւններս ալ հաղորդել Ձեզ։

Պ. Թովմաս Պոյաճեան մայրաքաղաքիս հանրածանօթ երևելի Տպագրիչ Պ. Պոյաճեանի եղբայրն է։ 50–55 տարու մարդ մ'է։ Իր երիտասարդութեան ժամանակ Լուսաւորչական էր, և ժամկոչի պաշտօն կը կատարէր, կարծեմ նոյն իսկ Տիարպէքիրի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, և խնդրած լուսարարութեան պաշտօնն իրեն զլացուած լինելով, բարկացած և Ամերիկայի Միսիոնարաց դիմած էր։ Ժամանակ մ'ետեսոյ ծառայեց։ բայց Ամերիկայիք գոհ չեղան իրմէ։ ուստի Պ. Թովմաս Պոյաճեան Անգլիական եկեղեցւոյն դիմեց, և յաջողեցաւ Տիարպէքիրի Անգլիական եպիսկոպոս անուանիլ՝ իրեն ամուսին առնելով Անգլիացի հարուստ դնդապետի մը աղջիկն։ Ինքն էր որ ամենէն աւելի աշխատեցաւ, և այժմ իսկ ամեն ջանքի դործ կը դնէ Ասիական Թուրքիոյ Հայոց մէջ Անգլիական եկեղեցի մը հաստատելու առանձին Պատրիարքութեամբ մը, և ինքն էր որ Սբր Հէնրի Լէյըրտի՝ այն Բաբելոնեան դեսպանին հետ յարաբերութեան մտնելով՝ վերջապէս համոզեց զայն Բ. Դրնէն առանձին Պատրիարքութիւն և կանոնագրութիւն խնդրել Հայ-Անգլիական եկեղեցւոյ մը համար, որ Միսիոնարաց Հայ-Երիցական եկեղեցիէն անջատ պիտի լինէր։ Բարեբաղդաբար Բ. Դուռը չընդունեց այս արտառոց խնդիրն։ այսու ամենայնիւ, Պ. Թովմաս Պոյաճեան անդադար կ'աշխատի, և Անգլիացիներն, և 'ի մէջ այլոց Պ. Թրօթթըր, իր կողմ շահած լինելով, կը յուսայ թէ ինք Պատրիարք կը լինի նոր հաստատուելիք եկեղեցւոյն։ Զմոռնամ ըսել թէ՝ Մասխիդ թիւերուն մէջ համբաւ ստացած Ա.ինթապու Երբեմն եպիսկոպոս Սէմերճի Պ. Մկրտիչն ալ նոյն Պատրիարքութեան թեկնածուներէն մին է, և այն ալ Բէնթիրլիի Աբքեպիսկոպոսն իր կողմն ունի։

Ես այս մանրամասնութեանց տեղեակ լինելով, Ձեր պատուարժան բարեկամին կոչմանէ հաղորդուած և Ձեր այսօրուան կարևոր յօդուածին մէջ յիշուած տեղեկութիւնները բոլորովին հաւանական կը գտնեմ։ Պ. Թովմաս Պոյաճեան պարզամտաբար մ'է և առաջին կարգի Հայատեաց։ իր թշնամութիւնն ու ատելութիւնը մեր ազգին համար մանաւորապէս ծանր են, զի նա Հայ մ'է, և Հայոց ազգին մեկ բաժանեալ մասին դլուխը գըտնուելու դժբաղդութիւնն ունի։ Դուք «վատակ» անուանած էիք զայն։ բայց որովհետև Պ. Թովմաս Պոյաճեան Ազգային պատմութիւն չկարդար, ոչ ալ կը կարդացնէ, և որովհետև՝ իբրև Բողոքական, Աւետարանը շատ կարդալու մեծամտութիւնն ունի, ուստի լաւ կը լինէր եթէ «ցուդտ» անուանէիք զայն, վոտահ լինելով որ ճըշմարտութենէ բնաւ չէք շեղիր։

Առ այժմ Պ. Թովմաս Պոյաճեան, որ մեծ ազդեցութեան և բաւական ալ հարստութեան տէր անձ մ'է, Տիարպէքիրի քաղաքին մէջ և շրջակայքերը քանի մը հազար Հայ և Ասորի բողոքականաց գլուխը կը գտնուի։

«Մեծ են Հայաստանի վերքերը» կըսէիք Ձեր անցեալ շաբթուան թիւերէն միոյն մէջ։ Թերևս, Տէր-Խմբագիր, այդ տողը դրելով Ձեր մտքէն չէր անցներ թէ Հայաստանի և Հայ ազգութեան ամենամեծ թշնամիներն, ինչպէս յանցելումն, նոյնպէս և ներկայիս մէջ, Ի-ր Դէջն եղած են դէր։

Մեզ հետ այնքան պատուասիրութեամբ և բարեկամութեամբ վարուող Ամերիկացի Միսիոնարք, ինչպէս քրիստիս Մասխիդ էֆերուն մէջ յերևան հանուեցաւ, Հայաստանի և Հայ ազգութեան ամենակեղծաւոր և ամենածածուկ, բայց և այնպէս յոյժ ազդեցիկ թշնամիներն են։ Դիտաւ կը դնեմ թէ 1830 տարի եւրոպն աշխարհ դալիք այս Միսիոնարներն իւր մասոյ առջև ունեցած էր, երբ «ոչխարի կերպարանօք դայլերու» առակը կը պատմէր։ Միսիոնարք վատապէս թշնամի են Հայոց եկեղեցւոյն, Հայոց ազգային ղդացմանց և Հայոց լեզուին։ Վատապէս կըսեմ, զի իրենց այս թշնամութիւնը վատ միջոցներով միայն ի դործ կը դնեն։ Վերջին երկու բառերս, այն է «Հայ լեզուին» թշնամի խօսքը թերևս զարմանք պատճառեն Ձեզ*։ բայց պէտք է խոստովանիմ թէ ժամանակէ մ'ի վեր Միսիոնարք ըսկըսած են կարելի եղածին չափ թուրքերէն լեզուին դէմ տալ 'ի վերնաս Հայերէնի, զի այդպիսեաւ կը յուսան՝ մեկ կողմէ Հայերն օտարացնել ազգային վառարանէն և միւս կողմէն Հայ-Բողոքական հասարակութեան մէջ Թրքաց տներմուծումը դիւրացնել։ Ամերիկայի Միսիոնարաց դաղանիքներուն քիչ շատ տեղեակ եղող անձինք դիտեն թէ Պորտ ընկերութեան այս նուիրակներն յոյժ դոհ կը լինին եթէ զուտ Բողոքական հասարակութիւն մը կազմեն, որ Հայեր, Թուրքեր, Յոյներ եւ պարունակէ, բայց որոյ պաշտօնական լեզուն Թուրքերէն լինի, և այսպէս հետզհետէ աշխարհաքաղաքացի անհատներէ առանձին ազգութիւն մը կազմուի Աբրահամ, ինչպէս արդէն ձիգուութիւնք յաջողած են ընել՝ շատ մ'արևելցիներ՝ մանաւանդ Հայեր՝ Լատինացընելով, որոց հայրենիքն այժմ Հռոմ է միայն։ Միսիոնարք նոյն բանն իրենց հաշուոյն համար կուզեն ընել։ Ուստի, ուր որ Հայախօս և Թրքախօս Հայք խառն կը բնակին, միշտ Թուրքերէնն յառաջ կը տանին, և քանի մ'ամիս ետեսոյ Հայախօս տեղեր Թուրքերէն պաշտօն կատարել փորձերով, խայտառակութեամբ անյաջող եղան։ կը ցաւիմ ըսել տակաւին թէ շատ տեղեր ալ յաջողած են։ Մարաշի, Զէյթունի և ընդհանրապէս բոլոր Կիլիկիոյ մէջ ա՛նքան պյժ տուած են Թուրքերէնի, որ այդ տեղերու Հայ-Բողոքական ազգայնոց մի օր Հայերէն ուսնիլն ալ անհնար ըրած են։ Մանաւորապէս Զէյթունի մէջ ամենակեղծաւոր Միսիոնարուհի մը կարդէ դուրս ջանքեր կընէ մի միայն Թուրքերէն (Հայատառ) գիրքեր տարածելու և Թուրքերէն քարոզ տալու։ իր, ինչպէս նաև իր նմանեաց, այս օրինակ ձեռնարկները զարմանք կը պատճառեն նոյն իսկ Միսիոնարամոլ Հայ-Բողոքականաց։ Այս զարմանքն ու ցասումը վերջերս աւելի սաստկացաւ, երբ տեսնուեցաւ թէ Միսիոնարք Հայերէն լեզուաւ գիրքերու տպագրութիւնը դադրեցնելով, Նոր Կտակարանին Հայատառ և Թուրքալեզու մի նոր թարգմանութիւնն հրատարակած էին, յորում, վերը բացատրուած քաղաքականութեան հետևելով, Աբրահամ անուան տեղ, ինչպէս առաջ կը դրէին, Հայերէն դրով դրած էին «Իպրահիմ», Նոյի տեղ «Նուհ», Յակոբի տեղ «Եաղուպ», Քահանայի տեղ «Իմամ», Եկեղեցւոյ տեղ «Ջամի», Մարդարէի տեղ «Նէբի» եւ եւ. բոլորովին Թրքացեալ և Իսլամացեալ բառերու տեղը։ բայց Մարաշու Հայք սաստկապէս բողոքեցին, յոյները ըրին, Աւետարանները պատուեցին, և Միսիոնարք քիչ մ'ետ քաշուեցան։ բայց իրենց ոգին մինչև նոյն է։ Ցիշեալ Հայատառ և Իսլամաբարբառ Աւետարանէն մի օրինակ իմ քով պահուած կը կենայ։

Աւելի զարմանալին կայ։ մտաբերս Միսիոնարք Կ. Պոլսոյ մէջ խորհուրդ կազմելով, որոշեցին այսուհետև մի միայն Թուրքերէն լեզուով կատարել տալ Հայ-բողոքական եկեղեցեաց պաշտօնները, և իրենց բոլոր պաշտօնական դործողութիւններն, և կը պատրաստուէին այս որոշումն 'ի դործ դնել, եթէ նոյն իսկ իրենց վարձեալ Հայ պաշտօնատարաց ամենց կողմէ բողոքոյ ազդու ձայն մը չելնէր, որ կատեցուց զՄիսիոնարս։։։։ Բարեբաղդաբար։ Հայ-Բողոքական հասարակութեան մէկ ազդասէր մասն առջի հլութիւնը չցուցներ Միսիոնարաց, և արիապէս կը պաշտպանէ ազգային իրաւունքներն և յետս կը մղէ այն յարձակումները, զորս Միսիոնարք մերթ ընդ մերթ կընեն մեր ազգութեան վերաբերեալ առարկայից վրայ։ Այսու ամենայնիւ, Միսիոնարք, Պորտ ընկերութեան ազդարարներուն շնորհիւ միշտ ամենակարող են, և Հայ-Բողոքականք օ՛րչափ ալ ջանան դիրենք այս Ամերիկացւոյ լուծէն ազատել, իրենց ներքին տարութեան պատճառաւ չեն կրնար բաղձացեալ քանակութեամբ դիմադրութիւն ընել անոնց, և կամ ըստ բաւականին անկախ լինիլ անոնցմէ։ ասոր մէկ նոր և նշանաւոր օրինակն ալ այս է որ Լանկայի Հայ Բողոքականք Կէտիկ-փաշայի կողմը մի նոր ժողովարան և դպրոց կը կանդնեն, իսկ պէտք եղած դրամին (քանի մը հազար ոսկի) 100ին 95ը Ամերիկայի Պորտ ընկերութենէն առած են։ Քանի որ այս նիւթական սարկութիւնը կայ, աւելորդ է ըսել թէ բարոյական սարկութիւնն ալ պիտի կրեն։

Սրտէս արիւն կ'երթայ, Տէր-Խմբագիր, ասոնք մտածելով, զի ես երբեմն Հայ-Բողոքական հասարակութեան անդամ եղած լինելով, և այժմ իսկ այդ հասարակութեան բոլոր ներքին դործերուն 'ի մասոյ տեղեկութիւն ունենալով, թերևս ոչ ոք կրնայ լինչ ըսել թէ այս Ամերիկացի Միսիոնարք և անոնց ազդով չարժող Հայք, ընդ որս Պ. Թովմաս Պոյաճեան և անոր պէս անձինք, բարոյապէս և նիւթապէս ո՛րչափ վնասներ կուտան մեզ։։։ Խե՜ղճ ազդ։ ամեն կողմէ և ամեն ժամանակ կը հարուածի և ո՛չ ոք կը խորհի պաշտպանել զայն այս բազմադիմի թշնամեաց դէմ։

Հայ ազգասէր մը

Բ. Պ. Բ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ

9 յունիս 1880.

։։։ Խմբագիր։

Վերջին օրերս առևտրական դորձով մը դեպ ի Կէյրէ ճանապարհորդութիւն մը ունեցանք, և մի քանի օր յառաջ վերադարձած ըլլալով՝ անօգուտ չեմ համարիր Ձեզ հաղորդել ստացած տեղեկութիւնները։ Ոչ երբեք։ զի իր պատմած իրողութիւնը մեզ ալ ծանօթ է։ Ծ. Խ.

ներս և ունեցած դիտողութիւններս։

Օրուան առաջին և գլխաւոր խնդիրն էր Հայի խնդիրն։ Կէյրէ, որոյ Գայիմագամութեան տակ կը դտնուին, Օրթազիւղ, Գընճբլար, Գուրթպէլէն Հայաբնակ գիւղերն, ինչպէս յայտնի է արդոյ ընթերցողացդ, ժամանակին ունէր՝ եթէ ոչ մնաւորական՝ դէթ նիւթական այնպիսի վայելուն վիճակ մը, որ շատ գաւառներու նախանձն կը դրաւէր։ Իսկ այժմու վիճակն իւր նախնի վիճակին ճիշդ հակապատակերն է։ սովը, որ այժմ մեր Հայկական գաւառներն ծաւալած և աղդայնոց ուշադրութիւնը դրաւած է, կեդրոնին մօտ դտնուող այս վիճակին մէջ ալ մուտ դտնելու խիղճ չէ ըրած։ թէև Հայկական գաւառներէն եկած լուրերու նման հացի բացարձակ չիդոյութենէն մեռնողներու թիւը բաղմաթիւ չէ, բայց անօթութիւնն ու թշուառութիւնն ամեն տան մէջ տիրած է։ և բազմաթիւ կանանց ու մանկանց քիչ շատ երեկոյեան հաց ունեցողներուն տանց դռները զարնելն, ու "անօթի եմ պատառ մը հաց տուէք" խօսքերն սովորական բաներ եղած են։ իմ անդ ժամանելէս մի քանի օր յառաջ խումբ մը կանայք Գայիմագամութեան դիմելով հաց կաղաղակեն։ իսկ կառավարութիւնն իւրաքանչիւր հասարակութեան, այսինքն Հայոց, Յունաց և Տաճկաց համար քանի մը հարիւրական օխա պաքսիմաթ յատկացնելով իւրաքանչիւր բաժին յանձներ էր իւր հասարակութեան դլխուն։ բայց հաշիւ ընելով կը հասկցուէր թէ մէն մի տան համար հաղիւ երկերկու կամ երեքական հատ պաքսիմաթ բաժին կրնար։ Սոլելոց կեդրոնական Մասնաժողովն, ուշադրութեան առնելով այս վիճակն, բարեհաճած էր հարիւր ոսկւոյ մօտ դումար մը ի նպաստ այս սոլելոց Օրթազիւղի Թաղական խորհրդոյ տրամադրութեան տակ դնել, բայց այս դումարը դեռ հասած չըլլալով, սովատանջ ժողովուրդն անհամբեր կսպասէր։ Բայց մի՞ կէտ, որ ինձ դարմանք և միանդամայն դայրոյթ պատճառած է, չեմ՝ կարող թաքուն պահել յիս։ բնական է որ մարդ իւր աշխատութեան օրինաւոր վարձատրութեան կը փափաքի, ինչպէս քաղաքակրթեալ երկիրներու մէջ կը լինի։ բայց երբ կը դըտնուիմք այնպիսի բացառիկ երկրի մը և ժամանակի մը մէջ, յորում զրկուած եմք այդ օրինաւոր վարձատրութենէն, ի՞նչ պէտք է ընել։ օրինաւոր վարձատրութիւն չկայ ընելով պարապ նստիլ և երեկոյեան նոյն իսկ չոր հացէ զրկուի՞լ հարկ է, թէ դտնուած վարձքով դոհ լինիլ և երեկոյեան քանի մը պատառ հաց ունենալ։ ցաւալի է որ Օրթազիւղի ազդայինք առաջին եղանակն ընտրած են։ և աւելի շահաւոր կը համարին պարապ նստիլ, քան թէ թեթև վարձքով աշխատիլ, մտածելով արդեօք որ եթէ աշխատին աւելի հացի՞ պէտք կունենան։ բայց զարմանալի է որ իւրեանց կանայք առանց ուշադրութեան առած ըլլալու այս այպանելի դրութիւնն, անխոնջ կերպիւ կաշխատին, և չեմ սխալիր եթէ ըսեմ թէ երեկոյեան քիչ շատ ունեցած հացերնին հայթայթողն աւելի կնիկ մարդիկ են քան թէ երիկ մարդիկ։ ես ինքս տեսայ մի քանի կիներ, որք՝ յիսուն վաթսուն օխանոց թթենիի տերև ուսերնին բարձած պարտէզէն տուն կը դառնային։ և երբ հասան փողոց մը, որոյ պատերուն տակ, ինչպէս սովորութիւն է շատ գիւղերու մէջ, մարդիկ նստած կը խօսակցէին, բեռնաւորեալ կանայք ամենայն ըզդուշութեամբ մէկ կողմ կը դառնային, և այնպէս կանցնէին, որպէս զի իրենց բեռնաւորած տերևներուն ծայրերը նստող անձանց չդպչելով անհանդստութիւն չպատճառեն։ իսկ սոքա անխիղճ և անշարժ նստած կը շարունակէին իրենց խօսակցութիւնը։ լսելի որ մի մարդ ամուսնանալու դիտաւորութեան տակ ելթէ նա ևս արժանաւորութիւն ունենայ։ Հայ տարբերին աւելի համակրութիւն չունենալուն պատճառն այն է որ սարկութեան փարժուած և նուաստախոհ կը համարուի ազատ ազդաց աչքին առջև, ինչպէս անցեալ օր Ռէբիւզիք Ֆրանսէզի մեր յիշած մի յօդուածէն կրնայ տեսնուիլ։ Շարժուած և յառաջդիմութիւն, այս է բնութեան օրէնքն, և երբ Հայք այս յառաջդիմական օրէնքը գործադրեն, կրնան աւելի համակրութիւն վաստակիլ։

Պ. ԹՐՕՔԹԸՐ

Պ. ԹՈՎՄԱՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ

—

Այս խորագրով հետևեալ գրութիւնն հաղորդուած է մեզ, որ մեր երկուան յօդուածին վերաբերութիւն ունի։

Բէրա, 19 յունիս։

Տէր-Խմբագիր։—Ձեր այս աւուր թուով մի յօդուած կը տեսնեմ «Բրդահայք» խորագրով, որ Տիարպէքիրի Բողոքական Պաստուրի Պ. Թովմաս Պոյաճեանի վրայ հաստատբերական՝ բայց ոչ անհաւանական՝ յայտնութիւններ կը պարունակէ։ Թէև Տիարպէքիրէն եկած Ձեր պատուարժան և արժանահաւատ բարեկամին Ձեզ հաղորդած իրողութեանց մասին ես մասնաւոր տեղեկութիւն չունիմ, այսու ամենայնիւ, քանի որ խնդիրը Պ. Թովմաս Պոյաճեանի անձին հետ վերաբերութիւն ունի, անօգուտ չեմ համարիր այս առթիւ իմ անձնական քանի մը տեղեկութիւններս ալ հաղորդել Ձեզ։

Պ. Թովմաս Պոյաճեան մայրաքաղաքիս հանրածանօթ երևելի Տպագրիչ Պ. Պոյաճեանի եղբայրն է։ 50–55 տարու մարդ մ'է։ իր երիտասարդութեան ժամանակ Լուսաւորչական էր, և ժամկոչի պաշտօն կը կատարէր, կարծեմ նոյն իսկ Տիարպէքիրի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, և խնդրած լուսարարութեան պաշտօնն իրեն զլացուած լինելով, բարկացած և Ամերիկայի Միսիոնարաց դիմած էր։ Ժամանակ մ'ետեսոյ ծառայեց։ բայց Ամերիկայիք գոհ չեղան իրմէ։ ուստի Պ. Թովմաս Պոյաճեան Անգլիական եկեղեցւոյն դիմեց, և յաջողեցաւ Տիարպէքիրի Անգլիական եպիսկոպոս անուանիլ՝ իրեն ամուսին առնելով Անգլիացի հարուստ դնդապետի մը աղջիկն։ Ինքն էր որ ամենէն աւելի աշխատեցաւ, և այժմ իսկ ամեն ջանքի դործ կը դնէ Ասիական Թուրքիոյ Հայոց մէջ Անգլիական եկեղեցի մը հաստատելու առանձին Պատրիարքութեամբ մը, և ինքն էր որ Սբր Հէնրի Լէյըրտի՝ այն Բաբելոնեան դեսպանին հետ յարաբերութեան մտնելով՝ վերջապէս համոզեց զայն Բ. Դրնէն առանձին Պատրիարքութիւն և կանոնագրութիւն խնդրել Հայ-Անգլիական եկեղեցւոյ մը համար, որ Միսիոնարաց Հայ-Երիցական եկեղեցիէն անջատ պիտի լինէր։ Բարեբաղդաբար Բ. Դուռը չընդունեց այս արտառոց խնդիրն։ այսու ամենայնիւ, Պ. Թովմաս Պոյաճեան անդադար կ'աշխատի, և Անգլիացիներն, և 'ի մէջ այլոց Պ. Թրօթթըր, իր կողմ շահած լինելով, կը յուսայ թէ ինք Պատրիարք կը լինի նոր հաստատուելիք եկեղեցւոյն։ Զմոռնամ ըսել թէ՝ Մասխիդ թիւերուն մէջ համբաւ ստացած Ա.ինթապու Երբեմն եպիսկոպոս Սէմերճի Պ. Մկրտիչն ալ նոյն Պատրիարքութեան թեկնածուներէն մին է, և այն ալ Բէնթիրլիի Աբքեպիսկոպոսն իր կողմն ունի։

Ես այս մանրամասնութեանց տեղեակ լինելով, Ձեր պատուարժան բարեկամին կողմանէ հաղորդուած և Ձեր այսօրուան կարևոր յօդուածին մէջ յիշուած տեղեկութիւնները բոլորովին հաւանական կը գտնեմ։ Պ. Թովմաս Պոյաճեան պարզամտաբար մ'է և առաջին կարգի Հայատեաց։ իր թշնամութիւնն ու ատելութիւնը մեր ազգին համար մանաւորապէս ծանր են, զի նա Հայ մ'է, և Հայոց ազգին մեկ բաժանեալ մասին դլուխը գըտնուելու դժբաղդութիւնն ունի։ Դուք «վատակ» անուանած էիք զայն։ բայց որովհետև Պ. Թովմաս Պոյաճեան Ազգային պատմութիւն չկարդար, ոչ ալ կը կարդացնէ, և որովհետև՝ իբրև Բողոքական, Աւետարանը շատ կարդալու մեծամտութիւնն ունի, ուստի լաւ կը լինէր եթէ «ցուդտ» անուանէիք զայն, վոտահ լինելով որ ճըշմարտութենէ բնաւ չէք շեղիր։

Առ այժմ Պ. Թովմաս Պոյաճեան, որ մեծ ազդեցութեան և բաւական ալ հարստութեան տէր անձ մ'է, Տիարպէքիրի քաղաքին մէջ և շրջակայքերը քանի մը հազար Հայ և Ասորի բողոքականաց գլուխը կը գտնուի։

«Մեծ են Հայաստանի վերքերը» կըսէիք Ձեր անցեալ շաբթուան թիւերէն միոյն մէջ։ Թերևս, Տէր-Խմբագիր, այդ տողը դրելով Ձեր մտքէն չէր անցներ թէ Հայաստանի և Հայ ազգութեան ամենամեծ թշնամիներն, ինչպէս յանցելումն, նոյնպէս և ներկայիս մէջ, Ի-ր Դէջն եղած են դէր։

Մեզ հետ այնքան պատուասիրութեամբ և բարեկամութեամբ վարուող Ամերիկացի Միսիոնարք, ինչպէս քրիստիս Մասխիդ էֆերուն մէջ յերևան հանուեցաւ, Հայաստանի և Հայ ազգութեան ամենակեղծաւոր և ամենածածուկ, բայց և այնպէս յոյժ ազդեցիկ թշնամիներն են։ Դիտաւ կը դնեմ թէ 1830 տարի եւրոպն աշխարհ դալիք այս Միսիոնարներն իւր մասոյ առջև ունեցած էր, երբ «ոչխարի կերպարանօք դայլերու» առակը կը պատմէր։ Միսիոնարք վատապէս թշնամի են Հայոց եկեղեցւոյն, Հայոց ազգային ղդացմանց և Հայոց լեզուին։ Վատապէս կըսեմ, զի իրենց այս թշնամութիւնը վատ միջոցներով միայն ի դործ կը դնեն։ Վերջին երկու բառերս, այն է «Հայ լեզուին» թշնամի խօսքը թերևս զարմանք պատճառեն Ձեզ*։ բայց պէտք է խոստովանիմ թէ ժամանակէ մ'ի վեր Միսիոնարք ըսկըսած են կարելի եղածին չափ թուրքերէն լեզուին դէմ տալ 'ի վերնաս Հայերէնի, զի այդպիսեաւ կը յուսան՝ մեկ կողմէ Հայերն օտարացնել ազդային վառարանէն և միւս կողմէն Հայ-Բողոքական հասարակութեան մէջ Թրքաց տներմուծումը դիւրացնել։ Ամերիկայի Միսիոնարաց դաղանիքներուն քիչ շատ տեղեակ եղող անձինք դիտեն թէ Պորտ ընկերութեան այս նուիրակներն յոյժ դոհ կը լինին եթէ զուտ Բողոքական հասարակութիւն մը կազմեն, որ Հայեր, Թուրքեր, Յոյներ եւ պարունակէ, բայց որոյ պաշտօնական լեզուն Թուրքերէն լինի, և այսպէս հետզհետէ աշխարհաքաղաքացի անհատներէ առանձին ազգութիւն մը կազմուի Աբրահամ, ինչպէս արդէն ձիգուութիւնք յաջողած են ընել՝ շատ մ'արևելցիներ՝ մանաւանդ Հայեր՝ Լատինացընելով, որոց հայրենիքն այժմ Հռոմ է միայն։ Միսիոնարք նոյն բանն իրենց հաշուոյն համար կուզեն ընել։ Ուստի, ուր որ Հայախօս և Թրքախօս Հայք խառն կը բնակին, միշտ Թուրքերէնն յառաջ կը տանին, և քանի մ'ամիս ետեսոյ Հայախօս տեղեր Թուրքերէն պաշտօն կատարել փորձերով, խայտառակութեամբ անյաջող եղան։ կը ցաւիմ ըսել տակաւին թէ շատ տեղեր ալ յաջողած են։ Մարաշի, Զէյթունի և ընդհանրապէս բոլոր Կիլիկիոյ մէջ ա՛նքան պյժ տուած են Թուրքերէնի, որ այդ տեղերու Հայ-Բողոքական ազդայնոց մի օր Հայերէն ուսնիլն ալ անհնար ըրած են։ Մանաւորապէս Զէյթունի մէջ ամենակեղծաւոր Միսիոնարուհի մը կարդէ դուրս ջանքեր կընէ մի միայն Թուրքերէն (Հայատառ) գիրքեր տարածելու և Թուրքերէն քարոզ տալու։ իր, ինչպէս նաև իր նմանեաց, այս օրինակ ձեռնարկները զարմանք կը պատճառեն նոյն իսկ Միսիոնարամոլ Հայ-Բողոքականաց։ Այս զարմանքն ու ցասումը վերջերս աւելի սաստկացաւ, երբ տեսնուեցաւ թէ Միսիոնարք Հայերէն լեզուաւ գիրքերու տպագրութիւնը դադրեցնելով, Նոր Կտակարանին Հայատառ և Թուրքալեզու մի նոր թարգմանութիւնն հրատարակած էին, յորում, վերը բացատրուած քաղաքականութեան հետևելով, Աբրահամ անուան տեղ, ինչպէս առաջ կը դրէին, Հայերէն դրով դրած էին «Իպրահիմ», Նոյի տեղ «Նուհ», Յակոբի տեղ «Եաղուպ», Քահանայի տեղ «Իմամ», Եկեղեցւոյ տեղ «Ջամի», Մարդարէի տեղ «Նէբի» եւ եւ. բոլորովին Թրքացեալ և Իսլամացեալ բառերու տեղը։ բայց Մարաշու Հայք սաստկապէս բողոքեցին, յոյները ըրին, Աւետարանները պատուեցին, և Միսիոնարք քիչ մ'ետ քաշուեցան։ բայց իրենց ոգին մինչև նոյն է։ Ցիշեալ Հայատառ և Իսլամաբարբառ Աւետարանէն մի օրինակ իմ քով պահուած կը կենայ։

Աւելի զարմանալին կայ։ մտաբերս Միսիոնարք Կ. Պոլսոյ մէջ խորհուրդ կազմելով, որոշեցին այսուհետև մի միայն Թուրքերէն լեզուով կատարել տալ Հայ-բողոքական եկեղեցեաց պաշտօնները, և իրենց բոլոր պաշտօնական դործողութիւններն, և կը պատրաստուէին այս որոշումն 'ի դործ դնել, եթէ նոյն իսկ իրենց վարձեալ Հայ պաշտօնատարաց ամենց կողմէ բողոքոյ ազդու ձայն մը չելնէր, որ կատեցուց զՄիսիոնարս։։։։ Բարեբաղդաբար։ Հայ-Բողոքական հասարակութեան մէկ ազդասէր մասն առջի հլութիւնը չցուցներ Միսիոնարաց, և արիապէս կը պաշտպանէ ազդային իրաւունքներն և յետս կը մղէ այն յարձակումները, զորս Միսիոնարք մերթ ընդ մերթ կընեն մեր ազդութեան վերաբերեալ առարկայից վրայ։ Այսու ամենայնիւ, Միսիոնարք, Պորտ ընկերութեան ազդարարներուն շնորհիւ միշտ ամենակարող են, և Հայ-Բողոքականք օ՛րչափ ալ ջանան դիրենք այս Ամերիկացւոյ լուծէն ազատել, իրենց ներքին տարութեան պատճառաւ չեն կրնար բաղձացեալ քանակութեամբ դիմադրութիւն ընել անոնց, և կամ ըստ բաւականին անկախ լինիլ անոնցմէ։ ասոր մէկ նոր և նշանաւոր օրինակն ալ այս է որ Լանկայի Հայ Բողոքականք Կէտիկ-փաշայի կողմը մի նոր ժողովարան և դպրոց կը կանդնեն, իսկ պէտք եղած դրամին (քանի մը հազար ոսկի) 100ին 95ը Ամերիկայի Պորտ ընկերութենէն առած են։ Քանի որ այս նիւթական սարկութիւնը կայ, աւելորդ է ըսել թէ բարոյական սարկութիւնն ալ պիտի կրեն։

Սրտէս արիւն կ'երթայ, Տէր-Խմբագիր,

բութիւն ունի եղեր, ոչ թէ կին առնելու դպրելի վարքով, այլ որովհետև իր առնելիք կինը խիստ աշխատասէր մէկն ըլլալով, նորա շնորհիւ հանդիստ ընելու յոյս ունենալուն համար։

Օրթագիւղցոց դանդաղը խիստ շատ էր իրենց Թաղ. Խորհրդին, մանաւանդ նորա ատենապետին դէմ. բայց առիթ չունեցայ ստուգելու թէ իրաւացի է՞ր այս ժողովրդեան դանդաղան, թէ յանիրաւի կը զրպարտէր իւր քուէով ընտրած մարմինը. բայց եթէ ժողովրդեան այս դանդաղան իւր աշխատութեան կերպին դառել պէտք ըլլայ, այժմին վստահութեամբ կարող եմք ասել թէ անիրաւ է իւր դանդաղանայ մէջ։

Բնական է որ Ազգ. հաստատութիւնները չպիտի վրիպէին իմ ուշադրութենէս. Հայոց եկեղեցին, որ ի հիմանց նորոգութեան պէտք ունի եղեր, քակուած, և մի այլ տեղ մի ուրիշ եկեղեցւոյ շինութեան ձեռնարկուած էր. իսկ եկեղեցւոյ արարողութիւնը առժամանակեայ կերպիւ տեղւոյն աղջկանց վարժարանին մէջ փոխադրուած էր. նոր շինուած եկեղեցւոյ հիմներն հաստատապէս դրուած և պատերն ճիշդ դեանի հաւասար հատած էին. բայց կարծես երկար ատեն այն վիճակին մէջ թողլոյ նպատակաւ պատերուն վրայ կղմինարները չարած և աշխատութիւնը դադրեցուցած էին. ի սկզբան կարծեցի թէ շէնքն ապագայ հաւանական վտանգէ զերծ պահելու նախազգուշական դիտաւորութեամբ դադրեցուցած էին շինութիւնը. ինչպէս շատ քարուկիր շինողներ հիմանց հաստատութեան համար հարկ կ'զգան այդպիսի մի ջոց մը դադրեցնել շինութիւնը. բայց ի վերջոյ իմացայ թէ շինութեան դադարումը ոչ թէ իմ դուշակած պատճառաւ էր, այլ դրամի բացարձակ չգոյութիւնն էր պատճառ. կըսուէր թէ շինութիւնը շարունակելու համար ոչ թէ դրամ մը չի կար պարապատ, այլ և մինչև այն աստիճան հասցնել կարենալու համար երկու հազար ոսկւոյ մօտ դուամար մը պարտք գոյացած է. ինձ կը թուի թէ, ինչպէս հարկ անհրաժեշտ էր, այն շէնքին շինութեանը ձեռնարկելէ առաջ հաշուոյ տակ առնուած չէ թէ ծրագրեալ եկեղեցին ի գլուխ կարենալ հանելու համար քանի՞ զրուշ պէտք է, քանի՞ զրուշ պարապատ կայ, և թէ շէնքն աւարտելէ յետոյ պարտք մը գոյանալ յուսալի՞ է թէ ոչ։

Բայց եկեղեցիէն աւելի իմ քընութեանս առարկայ պիտի ըլլար կրթականհաստատութիւններն. նախ Ազգ. դպրոցն այցելել փափաքելով, փողոցէն անցած միջոցիս խիստ բարձր ձայնով դասախօսութիւն մը լսելով ներս մտայ առանձին. և դէպ ի ձայնն երթալով մտայ մի սենեակ, յորում բարձրախօս դասատուն իւր առջև առած մի աշակերտ, միայն Աւետարանէն թարգմանութիւն ընել կուտար. քանի մը հարցուփորձեր ըրի. բայց գոհացուցիչ պատասխան մը չստացայ. մի այլ աւելի ընդարձակ սենեակ երթալով, դասդ տասնեւհինգի չափ խիստ մանուկ աշակերտներ, որք իրենց ձեռքն թերական կամ ընթերցարան առած աւելի կ'աղաղակէին իրենց ձեռքի գրեանքն քան թէ կը կարդային. սոցա ալ մի քանի հարցումներ ըրի, բայց առաջինէն աւելի պատասխան մը չստացայ. խորին ցաւ մը զգալով յիս երկար ատեն չկրցայ մնալ, և մեկնեցայ. ժողովուրդն դժգոհ չեր երևեր այս ողբալի վիճակէն. բայց իւր ծոցէն մի քանի պարոններ անչուշտ դնահատելով ուսման ու կրթութեան յարգն, և տեսնելով Ազգ. վարժարանին յուսի վիճակն, պայմանագրութեամբ մը միացած են իրենց մէջ և մանաւոր վարժարան մը բացած են, որոյ թէ՛ ծախսն իրենց կը վերաբերի և թէ՛ անդ յաճախող աշակերտք կամ՝ իրենցն պիտի լինի, և կամ՝ իրենց պաշտպանեալներն։ Այս դպրոցն ալ այցելեցի, և շատ հարցումներ ու քննութիւններ, և խիստ քիչ բացառութեամբ գոհացուցիչ պատասխաններ ստացայ. դոհ ըլլալով այս վիճակէն, երկրորդ անգամ ևս այցելեցի՝

Այս ազգային և մասնաւոր դպրոցներուն մէջ երևցած դպրի տարբերութենէն 'ի զատ սա տարբերութիւնն ալ նշմարեցի թէ՝ առաջինը դեռ հին նախնի նահապետական դրութեան մէջ մնացած էր. իսկ երկրորդը՝ թէ և դեռ խիստ անկատար, բայց նոր մեթոդով ընթանալու շաւղին մէջ մտած էր, և յոյս կուտար որ եթէ պայմանագիր պարոնայք իրենց ստորագրած ոճէն բաւական համեմատ յարատև աշխատութեամբ շարունակեն սկսած գործերնին, արդիւնաւոր պիտի լինի, և ազգին օգտակար անդամներ հասցընելու կարող պիտի ըլլայ։

Ցանուած հունձքերը լաւ վիճակի մէջ էին, բայց անձրևի պէտք ունէին. շերամներն ալ խիստ լաւ կերթային, այնպէս որ եթէ շարունակէ այս վիճակը՝ զիւղացին փոքր ինչ սփոփանք պիտի գտնէ։

Ա. ամիսի այսչափով դոհ ըլլալնիդ և սոյն առաջին յօդուածս Ձեր Մասիս պատուական լրագրոյ սատրան զետեղել բարեհաճելնիդ խնդրելով, մնամ...

Յ. Յ. Պէշիկեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Վ. Օ Լ Ն Լ. Ց
ԱԻԵՐԱԿՐ
ԿԱՄ
ԽՈՐՀՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆՑ
ՆԿԱՏՄԱՄԲ (*)

—

ԴԼՈՒԽ Ը.
ԱՂԲԻՒՐ ՁԱՐԵԱՑ
ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

Վերջապէս դեռ մարդիկ հաղիւ կրցած էին իւրեանց կարողութիւններն ուժաւորել, ոկսան իւրեանց գոյապահանաց հրապուրիչ առարկայիւք մոլորուելով՝ անոնց բաղձանաց հետևիլ։ Բաւական չեղաւ ինքեանց՝ քաղցր գոյութեանց չափը, զոր բնութիւն իւրեանց գոյութեան հետ դինքեանս կապելու համար իւրեանց ճշմարիտ պիտոյից ընդարձակ էր. երկրէս իւրեանց հայթայթեալ և կամ իւրեանց ճարտարութեամբ արտադրեալ բարեօք և եթ դոհ չլինելով՝ ուզեցին իւրեանց վայելքը բազմացնել, ըստ սրտի իւրեանց նմանաց վայելից ևս ցանկացան. այսպէս մի զօրաւոր մարդ՝ մի տկար մարդոյ դէմ ելաւ՝ նոցա վատակոյ պտուղն իւրմէ յափշտակելու համար. և տկարն յօդնութիւն կոչեց ինքեան մի ուրիշ տկար՝ բռնութեան դէմ դընելու համար. իսկ երկու զօրաւորք ըսին ինքեանք իւրեանց. «Ինչո՞ւ համար վայելք արտադրելու աշխատիմք. ահա տկարաց ձեռաց մէջ պատրաստ կան, միանամք և կորզեմք զայնս ինքեանցմէ. թո՛ղ նոքա աշխատին մեզ համար և մեք վայելեմք անաշխատ։» Եւ զօրաւորք ճնշման ու տկարք դիմադրութեան համար իրարու հետ միանալով՝ մարդիկ փոխադարձաբար չարչարեցան, որով երկրիս վրայ մի ընդհանուր և ազեատալի երկպառակութիւն ծագեցաւ, որոյ մէջ կիրք՝ հազար նորանոր ձևօք յառաջ դալով՝ ազգակից մի անընդհատ չղմեայ կազմելէ չդադրեցան։

Այսպէս նոյն իսկ ինքնասիրութիւնն, որ չափաւոր և խոհեմ լինելով՝ երջանկութեան և կատարելութեան մի սկզբունք ընդունուած էր, կարացամբ և անկարգութեամբ մի ապականիչ թոյնի փոխուեցաւ, և չար նախանձն, որ տգիտութեան դաւակ և ընկերն է, երկրիս աւերող բոլոր չարեաց պատճառ եղաւ։

Այո՛, տգիտութի՛ւնն ու չար նախա՛նձն. ահաւասիկ մարդկային կենաց բոլոր տանջանաց կրկնակի աղբիւրն, որովք մարդս երջանկութեան յուսէ դադարիներ մրցարերելով՝ ընութեան օրէնքը չճանչեց կամ չափազանցեց արատքին առարկայից հետ, նոյն իսկ իւր առընչութեանց մէջ. և այսպիսիւ իւր կենաց վրատեղով՝ անհատական բարոյականն եղծեց, նոցա պատճառաւ իւր սիրտը կարեկցութեան և իւր միտքն օրինաւորութեան դէմ փակելով՝ իւր նմանն ընկճեց ու խոցեց և ընկերային բարոյականն եղծեց։ Տգիտութեամբ և չար նախանձով մարդ՝ մարդոյն, ընտանիք ընտանեաց, ազգ ազգի դէմ զինեցան, որով աշխարհս երկպառակութեան և աւարակութեան մի արիւնախմիտ թատրոն եղաւ. տգիտութեամբ և չար նախանձով մի գաղանի պատերազմ ամեն տեղութեան մէջ հրահրուելով՝ քաղաքային քաղաքացիէն անջատեց, որով միևնոյն մարդկային ընկերութիւնն ընկճող և ընկճեալ, տէր և դերի երկու մասի բաժնուեցաւ. նոցա պատճառաւ մի ազգի դըխաւորք՝ մերթ ամբարտաւան և յանդուգն կերպիւ նոյն իսկ նորա շղթայիցմէ քաշելով, վարձաւոր անյարդութեամբ քաղաքական միապետութիւնն հիմնեցին, և մերթ կեղծաւոր ու խորամանկ կերպիւ սուտ իշխանութիւններ և մի մարբարիշ լուծ իջուցին երկնիցմէ, որովք դիւրահաւան ցանկութիւնը կրօնական միապետութիւնը հաստատեց. նոցա ազդաւ վերջապէս՝ բարեսէր և չարին, իրաւին և անիրաւին, մոլութեան և առաքինութեան դատափարք խառնակեցան, որովք և ազգութիւնք սխալանաց և ազեակից մի լաբիւրինթոսի մէջ մոլորեալ աւղեցան։ Մարդոյս չար նախանձն ու տգիտութիւնն... ահաւասիկ չար ոգիք որք զաշխարհ 'ի կորուստ մատնեցին. ահաւասիկ ճակատագրին հրամանք որք աերութիւնները կոծանեցին. ահաւասիկ երկնային նզովք որք երեսն փառաւոր սոյն շրջապատները աւերեցին և մի բազմամարդ քաղաքի շքեղութիւնը ոգոյ և աւերակաց ամայութեան փոխարկեցին։ Արդ քանի որ մարդս կործանող ամեն չարիք նոյն իսկ մարդէս յառաջ եկան, դարձեալ իւրմէ նա պարտի դտնել նոյն չարեաց դարմանները, զորս նոյն իսկ իւր մէջ պարտի խուզարկել։

(Շարունակելի)

ՍՈՎԵԼՈՑ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

—

... Տէր.

Կեդր. Յանձնաժողովս ի նպաստ Հայաստանի սովելոց հետեւեալ նըւէրներն ընդունած լինելով կը խընդրէ Ձեր մեծապատուութենէն որ հաճիք Ձեր պատուական լրագրոյ մէջ հրատարակել։

Մնամ յարգանօք

'Ի Դիմաց սովելոց խնամող Կեդր. Յանձնաժողովոյ

1880 Յունիս 19 Ատենադպիր

Դատար-քէջ Պօղոս Յ. Շաքէան

Վենետիկ Մխիթար. Միաբանութեան հանդանակութենէ նոր արդիւնք 10 Օսմ. ոսկի. Եօղղատի բարեսէր աղդայնոց հանդանակութեան արդիւնք 1000 Մէճիտ. Վսեմ. Դէորդ պէյ Քարաքէհեա 1000 Ֆրանք. Ս. Տիկին Լաղու Քարաքէհեա 1000 Ֆրանք. Պէրսիէի Աւետարանական 1000 Ֆրանք։

ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Ի ԲԵՐԻԱ
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

Մեծ. Տեարք	Դրկ. Փր.
Անդրանիկ Ազարեան	318
Խաչատուր Ամէմեան	265
Կարապետ Գրիգորեան	68 10
Յոհան Մարգարեան	45 20
Կարապետ Շիշմանեան	30
Յովհաննէս Թօփճեան	22 30
Գրիգոր Կարիկեան	22 30
Կիրակոս Թիւֆէնկճեան	22 30
Նիկողոս Սահակեան	22 30
Յակոբ Զօրեան	22 30
Մկրտիչ Մկր. Յակոբեան	22 30
Աւաքել Թորոսեան	22 30
Գրիգոր Մարգարեան	22 30
Սարգիս Փափազեան	22 30
Կարապետ Սիրուագեան	22 30
Ճորճի Ս. Ամէմեան	22 30
Դաւիթ Հալէպլեան	22 30
Մարտիրոս Ադաւարդիսեան	22 30
Յակոբ Ռէզանեան	22 30
Կարապետ Ամէմեան	22 30
Յարութիւն Գրիգորեան	22 30
Յովհաննէս Խուլուժիպաշեան	22 30
Իսրայէլ Բաղճեան	14 20
Մատթէոս Տօնիկեան	13 20
Մկրտիչ Ամատուրեան	12
Մարտիրոս Միրաքեան	11 15
Բարթուղիմէոս Բարղէեան	11 15
Մարտիրոս Ժամադարճեան	11 15
Մարտիրոս Թորիկեան	11 15
Յովհաննէս Պոզատեան	11 15
Աւետիս Արզումանեան	11 15
Մարտիրոս Պաղտասարեան	11 15
Միքայէլ Թիւթիւնճի	11 15
Սարգիս Ռէզանեան	10
Պետրոս Թադուրեան	6
Մարգար Արզումանեան	6
Պետրոս Փիլոյեան	5 25
Իլիաս Սիւրմի	5 25
Միրաք Աբրահամեան	5 25
Յակոբ Խաչիկեան	5 25
Մինաս Յակոբեան	5 25
Ստեփան Ճիւպեան	5 25
Միքայէլ Սարաֆ Պոզատեան	5 25
Սարգիս Պէքեարեան	5 25
Ստեփան Դաւիթեան	5 30
Պօղոս Բալըլեան	5 25
Մկրտ. Բարսեղ Գարրիէլեան	5 25
Աւետիս Քէչիչեան	5 25
Ստեփան Մկրտ. Մարտիրոսեան	5 25
Յովհաննէս Շիշմանեան	4 20
Մարտիրոս Ամատուածատուրեան	4
Մանուկ Մանուկեան	5 25
Կարապետ Սաքզեան	4 10
Կարապետ Մէրճանեան	3 15
Մինաս Կարապետեան	3
Ամատուածատուր Տր. Սարգսեան	3
Փիլիպոս Զիլինկիրեան	3
Թորոս Խաղիկեան	3
Կարապետ Լանս	3
Մկրտիչ Մարկոսեան	3
Յակոբ Սիմոնեան	3
Մինաս Ամատուրեան	3
Փիլիպոս Կաժոյեան	2 25
Գէորգ Միրաքեան	2 25
Մարտիրոս Խրլոզոզեան	1 20
Թադիկ Բարղէեան	5 25
	—— —
	1398 5

	Օսմ. Ոսկի
Ս. Կաթուղիկոս Կիլիկիոյ	5
Ղազարոս Ստեփանեան	5
Եղբարք Եկաւեանց	4
Գէորգ և Սահակ Սէթեան	3
Կիրակոս Ղազանճեան	3
Պետրոս Արապեան	2 50
Կարապետ Քէչիկեան	2
Մկրտիչ Գարայեան	2
Մարտիրոս Եկաւեան	2
Թորոս Սաուլեան	2
Կարապետ Մակարեան	2
Պետրոս Գարաճեան	2
Սերովբէ Շաղիկեանց	1 50
Խաչատուր Աւետիսեան	1 50
Գէորգ Թոփալեան	1 50
Կարապետ Մուզամեան	1
Յարութիւն Փիրանեան	1
Պօղոս Պապիկեան	1
Գրիգոր Թահմազեան	1
Յովհաննէս Մըքճամիքեան	1
Գրիգոր Գալչընճեան	1
Դամիանոս Շիրին Խուլուժեան	50
Աւետիս Քիւրքճեան	50
Նիկողայոս Պալալեան	50
Իսրայէլ Բաղճեան	50
Յովհաննէս Խաչատրեան	50
	———
	47 50

Համագումար հազար երեք հարիւր ինսնուն և ութ դահեկան և հինգ փարա որ ոսկւոյ վերածուելով (Օսմ. ոսկին 122·50 զրչի հաշուով) 11·25 ոսկի և 20 դահեկան, նաև քառասուն և եօթն ու կէս ոսկի, որով ամբողջ գումարն և ութ և երեք քառորդ Օսմ. ոսկի և 20 դահեկան։

Համարակալ Գանձապետ

Գ. Յ. Յովհաննէսեան Աբէլ Կիւլենկեան

ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Ի ՏԱՐՏԱՆԷԼ

Մեծ. Տեարք	Արծ. Դրկն.
Վսեմ. Բրչամ փաշա Միհրաբ.	400
» Ճէմալէտտին փաշա Ֆէրիդ	100
» Միւսիւ Մէլլինկ Անգ. հպատ.	117
» Միրի Լիխա Մէհմէտ փաշա	60
» Մէհմէտ փաշա (Թէգարաւ)	40
Գեր. Ազգքանտրօն Տէրտրի Յուանց	100
Սիւկիւճեան եղբարք	140
Մանուկ և Կրպա. Ամաքելեան	120
Պարտիզպանեան եղբարք	120
Գէորգ Գրիգորեան	107
Թադէոս Պետրոսեան	107
Նէշաթ պէյ Թարզման	100
Զենոբ և Գրիգոր Տայեան	100
Յովսէփ Ամիրզեան	50
Ահմէտ Մուխթար պէյ մուհասիպ	60
Յովհաննէս Ղազարեան	60
Ներսէս Յովհաննէսեան	60
Թ. Կ. Ճանպէտան էֆէնտի	60
Խաչիկ Գասմամճեան	60
Հայրապետ Մեսրոպեան	60
Գէորգ Փափազեան	60
Դաւիթ Անտոնեան	60
Պօղոս Յակոբեան	50
Կոմիկ Նամիկեան	40
Ազարիկ Պեսրոսեան	40
Համբարձում Ֆէրրու հեան	40
Սարգիս Ղազարեան	40
Սահակեան Տ. Սարգսեան	40
Սիրաքի Սամա	40
Պետրոս և Յարութ. Քեռահեանեան	40
Իսմայիլ պէյ՝ Ալշար միւտիրի	40
Թէվֆիկ էֆ. թահրիրաթ միւտիրի	40
Ռէշատ պէյ՝ Թիճարէթ ըլիսի	40
Մուսթաֆա էֆ. Բուռսամի միւտիրի	40
Մէհմէտ էֆ. Թէյլկրաֆ միւտիրի	40
Հաֆ. Ֆէյզի էֆ. Գարանֆիլա »	40
Նապիֆ պէյ Միւտաֆ Ուսմանի	40
Մ. Էմիլ Վիլիմալիս Իսպրիոյ հպատ.	40
Միւսիւ Իւզիկ	40
» Ասիսթօլաքի Բանիթօլիսի	40
Միրալայ Մաղմար պէյ	40
Հաճի Սաքաղը էֆէնտի	40
Գարսան Անտօնի Անդրանիքեան	40
Մէհմէտ պէյ Գայմագամ	30
Սաքաղ պէյ »	30
Ահմէտ պէյ »	30
Խաչիկ էֆէնտի Պէրպէրեան	20
Ազարիկ Գայալեան	20
Յովհաննէս էֆէնտի Զիւլալեան	20
Միւսիւ Փօլ	20
Գէորգ Գայսէրլեան	20
Շիւքրի էֆ. թէլեգրաֆ մէմուրը	20
Հաճի Տավիտ էֆէնտի	20
Միւսիւ Ժօրժիսաէս	20
Սինեօր Մըրդասս	20
Աղիկ էֆէնտի՝ էմլաք միւտիրի	20
Հասան էֆէնտի՝ իճրա մէմուրը	20
Գէորգ էֆէնտի Թէրզեան	20
Միւսիւ Ճէմս Վարալը	20
Տիմիթրաքի էֆէնտի Լուանս	20
Ամէմ Ալի աղա	20
Միւսիւ Մինա Պանարբմալը	20
Միւսիւ Նուվան Բոլոյոֆ	20
Նիքոլաքի Փոչիա	20
Միւլիյման էֆ. Հաղարապետ	20
Թէվֆիկ » »	20
Հիւսէյին » »	20
Հաֆ. Մէհմէտ » »	20
Ճիվան » »	20
Գատիր » »	20
Իպրահիմ » »	20
Սալիհ » »	20
Եավզը հաֆ. Մէհմէտ »	20
Հասան էֆէնտի »	20
Էթհեմ պէյ »	20
Զախարիա Եօրկի	20
Աթանաս Բոլոյոֆ	20
Նիքոլա Վուսարբաք	20
Ադնուսէի Մատամ Կրոս	20
Թէվֆիկ էֆ. Ալայ էմրի	15
Սինեօր Պալամոնաքի Կրմիչանս	15
Հաֆ. Ալի էֆ. Սանաբզ էմրի	10
Հիքմէթ էֆէնտի	10
Հաղբը պէյ Ալայ Բեսթիպլի	10
Նապիֆ էֆէնտի	10
Ասիսթօլաքի	10
Բարեսէր սմն	10
Իսմանուէլ Եուվանս	10
Մանօլի Եօրկի	10
Ամրֆի Տիտմի	10
Սերաֆիմ Զաֆիրի	10
Տիմիթրի Եօրկի	10
Խորիսթօֆորոս Հաճի Ասիսթօլ	10
Փալլոս Միրաս	10
Սիմաւրի Քահվէճի	10
Վասիլիոս Եօրկուլիս	10
Մ. Անթուան Գանեոլի	10
Նիքոլա Նուչօ	10
Հաճի Ֆիլիբ Աթանասիս	10
Տիմիթրաքի Տուվարճը	10
Մանուկ Աժտէրեան	10
Խաչատուր Յովակիմեան	10
Կարապետ Զաքրեան	10
Յովհաննէս Եաքուպեան	10
Բարեսէր սմն	10
Ավատիս օղլու հաֆ. Մաչոն	10
Գէորգ Մեսրոպեան	10
Արմին Բէճանեան	10
Պայրամբէկ Հաճի Մէհմէտ	10
Աբրահամ Եաղուպեան	10
Յակոբ Թոմմասեան	10
Հաֆ. Պօղոս Ճանիկեան	10
Յակոբ Սէմիրճան	10
Կարապետ Եըլաբզեան	10
Գէորգ Մանուկեան	10
Գէորգ Սարիրճ	10
Հաճի Ամատուր Կարապետեան	7 50
Արշակ Արշակեան	7 50
Գէորգ Էպինէլի	7 50
Քարսան Նուհեղիս	5
Քահվէճի Բէչիա	5
Սաթմէզ Մըսիթաֆա պէյ	5
Մ. Կարապետ Ճանիկեան	5
Մ. Աւետիս Ճանիկեան	5
Թադէոս Սարգիսեան	5
Ստեփան Խաչատուրեան	5
Դաւիթ Թովմասեան	5
Մ. Արմին Կէլիպոլլու	5
Թորոս Բարուճակեան	5
Մ. Մանուկ	2 50
Ստեփան	2 50
Կէլիպոլլու Ստեփան	31 50
Ամէն և այլ բարեսէր անձինք	31 50
	———
	4281 50

Համագումար չորս հազար երկու հարիւր ութսուն և մէկ ու կէս դահեկան արծաթ։

Համարակալ Գանձապետ

Գ. Յ. Յովհաննէսեան Աբէլ Կիւլենկեան

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻՆ

Գրէկ փրիկուն զոցուեցաւ		11,35
Այս առաւօտ բացուեցաւ		11,35
Կէս օրին		11·35
Ռուսկիի երկաթուղի	Ֆր	55,
Թղթադրամ	Օսմ. լիր.	1250
Փրամուայ	»	350

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՅԱԼԹԳԹՈՑ

19 Յունիս

Սօսիկթ Ժէնէրալ	Անգղ. լիր.	4·20
» Փոխառնակալեան	»	3, 5
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7, 5
Բրէսի Ժէնէրալ	»	3,25
Փոխ. 1863	Ֆր.	—,
» 1865	»	58,
» 1869	»	57,
» 1872	»	19,50
» 1873	»	54,50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 Յունիս

Անգղ. լիր	Դրչ.	110
Նապոլէոն ոսկի	»	87 35
Խրէսիսիալ Ռուս	»	90 20
Ռուսական թղթադրամ 3 ըսպ.	51 քարիք	
Գըրըմից	Դրչ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 15
Հինդնոց	»	208
Վենցոց	»	129 50
Մէմլիք	»	210 20
Պլինտ	»	530
5 փարանոց	»	220

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՈՃԻՐՔ

ՊՐԷՆՎԻԼԻԷ ՄԱՐԲԻԶՈՒՀԻ

Հեղինակ Աղեքսանդրէ Տէ-մա

Թարգմանիչ Մ. Ց. Մելիքեան

Հրատարակիչ Ս Ղ. Պարսիպպանեան

Այն հետաքրքրական պատմութիւնը, որ ընտիր պատկերներով ճոխացեալ է, Հայրենիքի խմբագիր Մ. Ց. Մելիքեան էֆէնտիի թարգմանութեամբ 'ի լոյս ընծայեալ ըլլալով, կը ծախսի բոլոր գրավաճառաց քով ի դին 7 ղրուշ։

Իսկ կեդրոնատեղին է՝ Եէնի ճամի Զիլինկիրլեր ճառաէսի Ս. Ղուկասեան գրատունը. ուր կը ծախսուի նաև «Արուեստ երկայնակեցութեան» անուն օգտակար գիրքը ի դին 10 ղրուշ։

ՃՇԴՐԻՏ ՊԱՏԿԵՐՔ

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԱԶԳԱՑՈՑ

ՎԻՄԱԳՐԵԱՑ

Ադրբանէկ Ատրուանդրուբեան

Այն նկարիչը՝ որ Ազգային մատենադարանի մրցման մէջ ճարտար դտնուելուն առաջին մրցանակի արժանացած է, այս անգամ թէ 'ի Թուրքիա, թէ 'ի Ռուսիա, թէ 'ի Հնդիկս և թէ այլուր գտնուած կենդանի և մեռեալ յիսուն նշանաւոր Ազգայնոց պատկերներն համակրելի վիմատիպ 'ի լոյս ընծայեց։

Քաջալերութեան արժանի է յիշեալ էֆէնտին՝ որ մտադիր է նաև Ազգիս նշանաւոր կղերականներուն, արդի խմբագրապետաց, Տպագրապետաց և հասարաւոր դաստիարակաց պատկերները 'ի լոյս ընծայել, որ վարժարանաց, Ազգ. ընկերութեանց գրասենեակներու և ամեն Հայ տան սրահներու զլխաւոր զարդը կրնայ համարուիլ։

Զգայուն ազգայինք պէտք է փութան սոյն պատկերներէն դնել, զի դժբաղդաբար պատճառաւ մը խիստ սակաւաթիւ տպուած են։

Դինը խիստ չափաւոր՝ 10 դահեկան։

Կեդրոնատեղին է մեր գրատունը։ Վահրամ Ց Մարտիրոսեան
21 մայիս 1880 Կ Պոլիս
Մարգարեան գրատունը

ԲԵՐԹՈՒԱԾՔ Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ

ԹԷՖԼԷՔ 1880

Պետրոս Հ. Պ. Ադամեան ազնիւ երիտասարդ Հայ գերասանը, որ թատերական ներկայացմանց մէջ մեծ գերեր ճարտար ձեւերով կը ձեւակերպէր, իւր յուղեալ սրտին զանազան ալէծուփ զգացմունքէն այս քերթուածս յօրինած էր, Տըփխիս հասած օրէն ձեռագրերը յանձնեց տպագրութեան որ այսօր 'ի լոյս ընծայուելով զրկած է Զաքմագրէրլաբ թիւ 20 Յովսէփ Դավաֆեանի գրատան մէջ վաճառուելու։

Գին 12 ղրուշ արծաթի,

Քաջալերս եմք որ գինքը ճանչցողներէն բազմաթիւ անձինք մէկ մէկ օրինակ դնելով իւր այս առաջին ընտիր գործոյն մէջ գինը պիտի քաջալերեն։

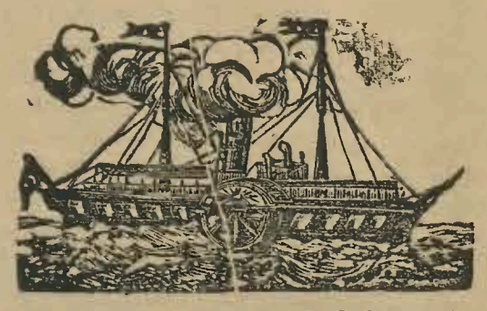

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՅՈՒՆԻՍ 1 ԿԻՐԱԿԻ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 30

ՐՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՈՆԵՐԸ

Ժամ	Երթողներ Էջերէ	Թիւ
10 45	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Սիմէնեա. Պոյաճըքէյ. Ռումէլի Հիսար. Պէշիք. (Արնաւուտ գիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.)	34
11 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապեա. Եէնիգիւղ. Էմիրկէն. Ռ Հիսար Պէշիք։	32
12 15	Ռ Ա Գավագէն Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապեա. Եէնիքէյ Էմիրկէն Ռ. Հիսար. Պէշիք.	18
1 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապիա, Եէնիքէյ. Էմիրկէն. (Ուրբաթ օրերը Ռ Հիսար. Պէշիք)։	33
2 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ. Թարապեա. Եէնիքէյ Սիմէնեա. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ռ. Հիսար, Պէշիք, Արնաւուտքէյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	34
3 30	Եէնիմահալլէն Մէզարպ. Պէյիւքտէրէ. Թարապեա. Եէնիք. Սիմէն. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ռ. Հիսար, Պէշիք. Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	10
4 15	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկիսն. Ռ. Հիսար Պէշիք. Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիքթաշ։	25
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօղ Եէնիք. Միրկիսն. Գանլըճա. Ռ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Օրթաքէյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ։ Իսկիւտար։	4
8	Ա. և Ռ. Գավագ. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյիւքտէրէ Թարապեա. Պէյքօղ. Եէնիքէյ. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ռ. Հիսար, Պէշիք, Անաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։ (Ուրբաթ օրերը Սիմէնեա)	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ, Էմիրկէն, Ռ. Հիսար, Արնաւուտքէյ. Օրթաքէյ, Պէշիկթաշ (Ուրբաթ օրերը Ռ. Ռ. մահալլսի)։	25

Արնաւուտ գիւղէն

11	Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	23
11 30	Արնաւուտքէյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գասպաթաշ	25
12	Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գասպաթաշ։	19
12 45	Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	2
1 30	Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ Գասպաթաշ։	25
2 30	Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ, Պուսկ. Պէշիկթաշ (Ուրբաթ օրերը Արնաւուտ գիւղ)։	17
10 45	Բուսկիլի Հիսարէն ուղղակի կամուրջ։ (Ուրբաթ օրերը Արնաւ. ուղղակի կամուրջ)։	19

Սէյտէնտէրէ

11	Պէյքօղ, Բաշապահճէ. Ռիֆաթ փաշա մահալլսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէյ Զէնկէլքէյ, Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք։	21
11	Արնաւուտքէյ. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյ. Գուզկունճուք. Գասպաթաշ։	4
11 45	Պէյիւքտէրէ. Թարապեա. Պէյքօղ, Բաշապահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք Գասպաթաշ։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին)։	17
1 30	Պէյիւքտէրէ. Թարապեա. Պէյքօղ, Բաշապահճէ. Ռ. Ռ. մահալլսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք. (Բայի Ուրբաթ)։	20
3 30	Պէյքօղ, Բաշապահճէ. Ռ. Ռ. մահալլսի Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէյ Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյ։	32
8 15	Պէյիւքտէրէ Պէյքօղ. Բաշապահճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ. Գուզկունճուք. Իսկիւտար։ (Ուրբաթ օրերը Ռիֆաթ փաշա մահալլսի)։	21
9 15	Վանիքէյէն ուղղակի օամուրջ։	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթողներ Էջերէ	Թիւ
12 30	Գասպաթաշ. Իսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք Պէյլ. Զէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանը Էմիրկէն, Եէնիք. Պէյքօղ Թարապ. Պէյիւք. Եէնիմահ։	4
12 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Էմիրկ. Եէնիք. Թար. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմահալլէ.	34
1 45	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնվ. Ռ. Հիսար, Պոյաճ. Սիմէնեա. Եէնիք. Թար. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմ.	19
3	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալլ։	23
5	Գասպաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկէն. Եէնիք. Պէյքօղ, Թար. Պէյիք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավագլար։	20
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէյ. Պէյլերպէյի. Զէնկէլքէյ Արնաւուտքէյ Գանտ. Ռ. Հիսար. Պոյաճըքէյ. Գանլըճա. Եէնիքէյ. Թարապեա. Պէյիւքտէրէ։	21
8	Պէշիկթաշ. Օրթաքէյ. Արնաւուտք. Պէպէք. Ռ. Հիսար Միրկիսն. Եէնիք. Թարապեա. Պէյիւքտէրէ Մէզարպուրնու. Եէնիմահ։	19
9 15	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար Պոյաճըք. Սիմէնեա. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմահալլէ։ (բացի ուրբաթէ)։	34
10	Պոյաճ, Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ։ (Ուրբաթ օրերը Պէպէք, Ռ. Հիսար, հանդիպելով)։	33
10 30	Պէշիկ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պոյաճըքէյ. Էմիրկ. Սիմէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.	18
11 10	Պէպէք Ռ. Հիսար, Պոյաճ. Սիմէն. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւք. Մէզար. Եէնիմահ։	20

Արնաւուտ գիւղ

12	Պէշիքթաշ, Օրթաքէյ, Արնաւուտք։	23
12 30	» »	25
1 45	Ուղղակի Ռ. Հիսար (ուրբաթ օրերը Արնաւուտքէյ)։	17
10	Պէշիքթ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Գուրչ. Արնվ. Ռ. Հիսար, (Ուրբաթ օրերը ուղղակի Արնավ)։	19
11 5	Գասպ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ։	23
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք։	19
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ։	25

Ասիական գիւղ

2	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ռիֆաթ բաշա մահալլսի Բաշապ. Պէյքօղ։	32
8 30	Գունզկունճուք. Պէյլերպէյ Զէնկ. Վանիքէյ։	23
9 30	Գասպաթ. Գուզկ, Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիս, Գանլ. Բաշ. Պէյքօղ, Մէզարպ. Ռ. Ա. Գասպաք։	17
10 30	Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Զուսպուզ, Բաշապ. Պէյքօղ Թրպ, Պէյիւք։	32
11	Գուզկ. Պէյլերպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօղ։	21
11 10	Գասպաթ. Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Արնաւուտ։	

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մարմիր կը կակուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փրը փրրի, սեսակը խիստ աղնիւ ու գի նը չատ ժամն է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕՐ

Յայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը դրե թէ չարաբնակ փորի ցաւ. փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կուենեան, մանաւանդ ակռա հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կըստահանան սանառուան տաք եղանակին։ Սուլթինկ Շիրօրը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զբաղայ յուրախութիւն մեծ իւր ծընողաց։ Գործածողները շատ գոհ են։ Ուղղը կրնայ փորձել. գինն արժան է. նորածին երախայից կաթիլով կը տրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անուշի գրգալ. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՋԵՐՄԻ ԴԵՂ

Տոքթոր Այերի ջերմի դեղը ամեն որ և իցէ տեսակ ջերմ խկցն կը բժշկէ. չկայ դեղ մը որ ասոր չափ օգտակար ըլլայ ջերմի, ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ սա դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ զործածեն։ Արդէն Պոլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է սա դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարդը։ Դոխ ուրիշ տարամի չափ հէնգ եռալ խմելու է իբրև մաքրողական դեղ ու եռաքը սա ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէյմէկ անուշի գրգալ ու ջրի հետ խառնելով խմելու է, ան միջապէս կանգնի։ Տղայոց աւելի քիչ տալու է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզեր, «Այերի վիկօր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չի թափելու համար կը ծախուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով աեսնուած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մազերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, շուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չդղեան։ Թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրապնդէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մազերուն արմատը վնասուած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը չիշերուն հետն է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի ջրհանները մեծ և փոքր, երկան թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրշեղջներու և թէ խարուսկ հարերու համար ժան գներով կը ծախսուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիայ Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

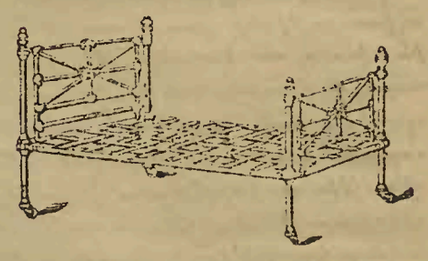

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Աղնիւ և հաստակ քարեօթաներ երկաթէ փարդրեմ, ժան գիներով կը ծախսուի, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

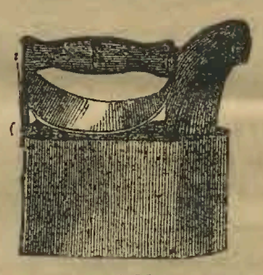

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև իւթիւներուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըզմբարար Ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան Մատիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հպարարմուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթմանոլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եդուարդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մարմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Սրժ. Տ. Արիստակէս տաւազ քահանայ Ֆէլսեան։
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրզամանեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորով էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էֆմէթքեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ե. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեղրակ » Խաչատեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաչճեան.
ԵՂԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՌԵՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՈՐՕ ԽԱՆ